

SCIENCA REVUO de Internacia Sciencia Asocio Esperantista BEOGRAD, Jugoslavio	El Vol. 28 n-ro 6(128) 31.12.1977.
---	--

TRAVIVADO DE KONTAKTO KUN EKSTERLANDANOJ

(T. TYBLEWSKI, JELENIA GÓRA, POLLANDO)

Kontakto kun la naturo, kun kulturo kaj kun homoj formas bazan celon de la turismo en ĝia plej frua, oni povas diri - la klasika - kompreno. Efiko de ĉiu tia kontakto estas iu sento, difinata en psikologio kiel la procezo de travivado kaj respegulado de kontakto de la homo kun la ĉirkaŭo kaj kun si mem.^{1/}

La naturo, la kulturo kaj la homoj estas por turisto la fonto de diversaj sentoj, kiuj - la pozitivaj - kreas plezuron aŭ - la negativaj - kreas malplezuron. Plezuro kaj malplezuro eniras en la kompleksojn de pli komplikaj emociaj procezoj, nomataj propulso (altiro) kaj repulso (forpuŝo) - rilate al la ajna fonto de emocioj.

Rezignante pri la detala prezento de la sentoj, traviveblaj per la turismo (tian provon ni entreprenis en la priskribo de la psikosociaj efikoj de la regiona turismo en Jelenia Góra - la esploro daŭras), oni povas konstati preskaŭ ilian maleston en ĉirilata literaturo. La manko povas esti efiko aŭ de nesufiĉa klareco de la turismo kiel sciencosfero, aŭ el la ekonomia supereco de la premisoj, laŭ kiuj la turismo estas rekonata kaj pritaksata.^{2/}

Sajnas tamen, ke ĝi antaŭ ĉio estas rezulto de tro singarda rilatiĝo al tiuj sferoj de la socia realo, kiujn la malbona nuntempa tradicio kvaŝaŭ rezervis por konsideroj en la fermita rondo de specialistoj, haltante antaŭ larĝa kunlaboro kun la "subkomisionoj de la imago".^{3/}

Kiel ni konstatis, senco de la turismo estas atingadi far turistoj diversajn kontaktojn kun la konsideroj de la rekonata ĉirkaŭo, kaj en ĝi - kun la homoj.

Karakteriza eco de la kontaktoj estas ilia *trapasado*, kaŭzata per la portempa aperado de turistoj sur vizitata teritorio.

En la socia psikologio oni uzas la nocion de socia distanco. Kiam homoj kontaktiĝas kun si aŭ ili scias pri la ebleco kontaktiĝi laŭdeziro, la distancon oni konsideras *malgranda*; se tamen ili ne povas kontaktiĝi aŭ ne faras tion, la distanco estas *granda*.^{4/}

Inter la konstanta loĝanto kaj la turista la socia distanco estas - kompreneble - tre granda. La fakto estas utiligita en la esploro koncerne la eksterlandanojn kiel montrilo de la distanco laŭ la skalo de Bogardus. La sama - modifita - skalo servis al la francaj psikologoj en multfoje ripetita eksperimento kaj estas ankaŭ aplikita en Jelenia Góra (1972-1976) rilate al plenaĝaj studentoj de la porinstruista, porhotelista kaj porekonomiista altlernejoj.^{5/} En la socioj oni akceptis pritaksi la homojn laŭ ilia aparteno al la grupoj (la etnaj, la religiaj, la ideologiaj), kio esprimiĝas en *sintenoj* rilate al ili. La amerikaj esploroj (Ŝtatoj Missisipi, Alabama kaj Georgia) montris, ke la blankaj amerikanoj reprezentas tre diferencajn sintenojn al diversaj naciaj grupoj. Kvankam, depende de la regiono kaj de la aĝo de la esploritoj, iliaj sintenoj rimarkeble diferencis, la konsisto de la preferoj estis pli malpli simila kaj konstanta.^{6/}

La saman dependecon konfirmis esploroj de la subskribinto, kiuj en Jelenia Góra (Pollando) liveris la pruvon, en kia grado la partoprenintoj de la eksperimento konsentus malgrandigi distancon kun la personoj de diversa nacieco (rigardu la Tabelon 1.)

La esploritojn ni demandis: *Ĉu vi konsentus, ke nian regionon vizitu ekzemple Dano kiel turista? (poste aliaj naciecoj)*

Poste sinsekve: *Ĉu vi akceptus (nomo de la nacieco) kiel laborkolegon?.. kiel najbaron?...kiel amikon?...kiel familianon per edz(in)iĝo?*

La studentoj de la menciitaj altlernejoj (nediferencigitaj ĉi-tie laŭsekse, sed plejpartigitaj de virinoj en la rilato 4:1), simile kiel amerikanoj, plej volonte imagis la eksterlandanojn kiel turistojn, do en la plej granda socia distanco.

En la tabelo precipe rimarkinda estas la alta pozicio de japanoj kiel laborkolegoj (34,78%), de rusoj kiel najbaroj (32,60%), de francoj kiel amikoj (28,26%) kaj kiel familianoj (19,56%) kaj de judoj kiel tiuj, kun kiuj neniu proponita distanco konvenis al la esploritoj (65,21%).

Facile legebla estas en la tabelo la malplinombriĝo de la indikoj laŭ la malgrandiĝo de la socia distanco kun la eksterlandano. La atentendan escepton formas ĉi-rilate francoj kaj rusoj krom - en la mala senco - judoj. Dume la plej bonan konfirmon de la regulo prezentas indikoj ĉe ĉeĥoj, danoj kaj hispanoj.

TABELO 1.

NACIECO	Turisto	Labor-kolego	Najbaro	Amiko	Familiano	Nedifinita
Amerikano	65,21%	2,18%	10,87%	10,87%	10,87%	-
Bulgaro	60,78%	2,18%	15,31%	21,73%	-	-
Ĉeĥo	50,00%	-	21,73%	8,69%	-	-
Dano	58,69%	19,56%	10,87%	6,52%	2,18%	-
Franco	26,08%	19,56%	6,52%	28,26%	19,56%	-
Hispano	80,43%	8,69%	6,52%	4,34%	2,18%	-
Italo	58,69%	6,52%	10,87%	19,56%	4,34%	-
Japano	52,17%	34,78%	6,52%	8,69%	-	-
Judo	23,91%	2,18%	4,34%	4,34%	-	65,21%
Germano	41,30%	15,21%	15,21%	2,18%	-	30,43%
Ruso	21,73%	13,04%	32,60%	17,39%	2,18%	17,39%
Sviso	50,00%	19,56%	2,18%	17,39%	2,18%	-
Svedo	36,95%	19,56%	19,56%	10,87%	8,69%	-
Sume indikoj:	3.252	840	1.023	1.008	414	660

En la instrukcio antaŭ la eksperimento oni petis la esploritojn, ke ili imagu iun tipan reprezentanton de la nacieco, sed nenium proksiman aŭ eminentulojn en la pozitiva kaj negativa sencoj.

La ĝisnuna stato de la socia psikologio permesas konstati, ke la bazo por entabele prezentitaj distancoj estas komunaj *antaŭjuĝoj*. Kvankam antaŭjuĝo signifas principe *ĉiun opinion anticipen formitan en la pozitiva aŭ negativa sencoj* ekzistas la tendenco konsideri ĝin "antaŭjuĝo kontraŭ". En tia signifo antaŭjuĝo estas la sinteno malfavora, la tendenco *percepti, pensi, senti kaj agi kontraŭ io, kontraŭ iu au disde io, iu*.

Antaŭjuĝo ne estas iu fiksa sinteno, sed ĝi ampleksas tutan gamon de nuancoj. Karakterize estas, ke la sintenoj de antaŭjuĝo diferencas disde la favorsintenoj per du ecoj - per la tendenco distancigi la homojn kaj per la tendenco malhelpi al ili. Kvankam tiuj ambaŭ tendencoj aktivas ofte kune, ne ĉiam estas tiel. La antaŭjuĝo enhavas diversajn, ankoraŭ nekonatajn kunigojn de tiuj du tendencoj.⁷⁷

Tie aŭ ĉi tie publikigata konvinko, ke antaŭjuĝoj devenas de "instinkto", estas dubigata pro la socia praktiko, kiu - atente observata - liveras pruvojn, ke antaŭjuĝoj estas akceptataj dum interagoj⁺ kun aliaj personoj. *Sendepende de tio, kiaj estas inklinoj de la persono senti malamikecon ĝenerale, li (ŝi) ne direktos la malamikaĵajn sentojn kontraŭ alia persono aŭ grupo, ĝis kiam li (ŝi) eklernos tion, akceptante la konformajn motivojn kaj sintenojn.* La ebleco eklerni malamikecon aperas en juna aĝo (en diversa grado ĉe diversaj homoj), sed tio, ĉu iu efektive eklernos antaŭjuĝi, dependas de la cirkonstancoj, de t.n. sociiga komplekso, kiu liveras modelojn de kunvivado.^{8/}

Infanoj en la tuta mondo lernas senantaŭjuĝe kun samaĝuloj el aliaj etnaj grupoj; la antaŭjuĝoj aperas poste. Probable unu el la plej efikaj manieroj atentigi infanojn pri etnaj diferencoj estas montradi al ili du-speciajn kondutojn rilate al aliaj, kiam tre malĝusta estas mensogado kaj ruzado aŭ ofendigado de "siaj", dume ili fariĝas aplikeblaj aŭ eĉ dezirindaj koncerne al "tiuj".

La personoj konataj pro siaj antaŭjuĝoj, demanditaj pri kaŭzo de la malemo al iu nacieco, klarigas siajn sintenojn per tio, ke ili havis malplezurajn travivaĵojn kun ĝiaj reprezentantoj. Ili estas veraj kaŭzoj de antaŭjuĝaro, spertita ankaŭ far grandaj sociaj grupoj. Tamen la praktiko montras, ke oni sentas antaŭjuĝon ankaŭ koncerne al tiuj, kun kiuj oni entute ne kontaktiĝis persone. Alia rimarkenda fenomeno estas, ke la homo inklinas rimarki kaj memori tiujn kontaktojn, kiuj firmigas la antaŭjuĝojn, sed li (ŝi) emas forgesi pri tiuj situacioj, en kiuj la reprezentanto de la etna grupo ekkondutis en la malkonfirma maniero.

*

* *

Konstatinte, ke oni ekposedas antaŭjuĝojn grandparte dank'al la influo de la membroj de propra socia grupo, ne elĉerpante tamen ĉiajn eblajn kondiĉigojn, ni transiru al la priskribo de la esploro pri travivado de kontaktoj kun ekster (fremd-) landanoj. La sube menciitaj detaloj estas konsistero de la ampleksaj esploroj, farataj de la subskribinto en la ensemblo nomata Psikosociaj Problemoj de la Instruistaro.^{++/}

Al la instruistoj studentaj en la Universitato de Vroclavo kaj en la Perfektiga Centro de Jelenia Góra oni donis jenajn demandojn:

Kio al vi plej plaĉas ĉe eksterlandanoj?

Kio al vi malplej plaĉas ĉe eksterlandanoj?

Ni profitu la respondojn de 431 virinoj kaj 101 viroj en aĝo de 21 ĝis 55 jaroj kun la plejparto de tridek- kaj kvardekjaruloj. El inter 532 personoj grava parto rezignis pri unua aŭ dua respondoj (respektive 203 kaj 139 inter virinoj; 34 kaj 18 inter la viroj). Rimarkindas tio, kumulte pli da personoj rezignis esprimi la pozitivan ol la negativan sentojn; alivorte - oni pli eme esprimis mallaŭdajn opiniojn. Maria Orsowska klarigas la fenomenon per la konstato, ke: "Oni postulas de homo pli por laŭdi lin ol por mallaŭdi".^{9/}

Al la eksterlandanoj oni riproĉis *troan valorigon de si mem*: fanfaronado, malhumileco, tromemestimo, sento de supereco, orgojlo, traktado desupre, superiĝo, tromemfido (145 eldiroj).

Per alia esprimserio oni montris la sentitan *troan malvalorigon de aliaj*: manko de estimo por Pollando, por poloj, por ĉio pola, la kritiko de poleco, manko de takto, mokado, neglektemo, malestimo, misfamigo de Pollando, nigriĝo de nia nacio, ironio (79 eldiroj).

Apartan grupon de opinioj formis tiuj pri *kondutoj de la eksterlandanoj*: falsaj, tro laŭtaj, tro ekscitemaj sekse, malavaraj, avaraj, avidaj, trudiĝemaj, "traktas polojn kiel malsatulojn, kiujn oni povas feliĉigi per unu marko", "ili postulas ĉion, nenion donante", "ili fotografas la plej malbonajn scenojn" (62 eldiroj).

La materialismon, enspezemon kaj monavidon substrekiis 27 respondintoj.

La fremdecon de la eksterlandanoj oni indikis jene: ili afiŝiĝas per sia fremdeco, ili akcentas sian devenon, mankas kontakto kun la homoj, mankas la societa vivo, la ignoro, ili parolas nur per sia lingvo, oni substrekas sian eksterlandanecon, la vizaĝtrajtoj, la siluetoj, la gest-paroloj (37 eldiroj).

La virinoj kaj la viroj respondis kun plena samopinieco, kiu - krom la seksa troekscitemo, menciita nur de la virinoj - malebligis la diferencigon, kaŭzitan de la sekso de la respondintoj.

La respondoj je la dua demando alportis atendindajn diferencojn, kondiĉigitajn de la sekso. Ekzemple al virinoj ekskluzive ekplaĉis: pureco, delikateco, ekzotikeco, kapitalo, sendependeco, respekto por niaj moroj, praktikismo, originaleco, kuraĝo de la eldiroj, takto, toleremo, subtileco kaj lerteco - la ecoj menciitaj de neniu viro.

La viroj ekskluzive indikis: internaciismon kaj facilan eblon vojaĝi tra la mondo kiel plaĉindan ĉe eksterlandanoj.

La prezentita listo (Tabelo 2.) enhavas tion, kio plaĉis al 1 respondintoj - laŭ ofteco de la indikoj.

Kiel ni konstatis pli frue, 203 personoj el 532 ne nomis tion, kio al ili plaĉis. Pro manko de kromaj informoj (oni ne intervjuis kompare) oni povas nur supozi, ke aŭ tio esprimas la antaŭjuĝan malemon percepti ĉe la fremdlandanoj la objektivajn valorojn (kion tamen dubigas la tabelo) aŭ konfirmon de la senta malforteco, kaŭzita de manko de la kontaktoj. Se la dua, tiam la respektive malpli granda nombro da rezignoj pri la negativa opinio konfirmas la ekziston de la antaŭjuĝoj koncerne al fremdaj etnaj grupoj.

Alia aspekto, fremda lingvo, diferenca vivostilo kaj vico de aliaj distingiloj favoras firmigi la malemajn sintenojn al la eksterlandanoj, se la kontaktoj kun ili estas suprajaj aŭ kondukas al la karakteriza objektigo (la priservo - la mono). Tio, kio en la turismo formas ŝancon limigi la antaŭjuĝaron estas multfojejo de la kontaktoj.

TABELO 2.

Plaĉis ĉe la eksterlandanoj	
al la virinoj:	al la viroj:
1.kulturo	2.afableco
2.vestoj	2.mastreco
3.aspekto	3.aspekto
4.ŝparemo	4.kulturo
5.ordo	5.aŭtomobiloj
6.eleganteco	6.ŝparemo
7.aŭtomobiloj	7.vestoj
8.ĝentileco	8.ordo
9.riĉeco	9.ebleco vizitadi
10.afableco	10.persona digno
11.mastreco	11.favora rilato al ni
12.vivostilo	12.lingva lerteco

La perceptebla efiko de tiaj multfojugitaj kontaktoj estas reduktio de la fremdeco kaj neevitebla modifado de la sintenoj (al la favoremo aŭ al la malamikeco), depende de kvalito de la kontakto inter loĝanto kaj turisto. La emociaj sintenoj de la homoj rilate al si reciproke (la pozitivaj, la negativaj kaj la indiferentaj) ludas gravan rolon en la sociaj rilatoj, influante je la formoj kaj je la esenco de ilia kunvivado kaj eventuala kunlaboro kaj ankaŭ je la kvalito kaj profundeco de la reciprokaj sentoj.^{10/}

Miro, nefido, envio, malestimo, timo, malamo - en la riĉa gamo de negativaj emocioj - povas cedi dank'al turismo antaŭ sciemo, favoremo, fido, ĝojo kaj ravo, donante al la travivoj la pozitivan enhavon, helpante al la proksimiĝo kaj al la malfacilaj streboj al internaciismo. La negativaj emocioj povas ankaŭ fortiĝi kaj firmiĝi, se la difinitaj kondiĉoj de la internacia turismo kreas tro abundan fonton por ili.^{11/}

BIBLIOGRAFIO KAJ KLARIGOJ:

- 1) *St. Gerstmann*: Psychologia. Warszawa 1969.
 - 2) *K. Rogoziński*: Wprowadzenie do teorii i badań turystyki (Enkonduko en la teorion kaj la esploroj de turismo). "Nauka Polska" 1975. n-ro 9-10.
 - 3) *J. Szczepański*: Okno do innego świata (La fenestro al alia mondo). "Polityka" 1977. n-ro 10.
 - 4) *Th. Newcomb, R.H. Turner, Ph.E. Converse*: Social Psychology. New York 1965.
 - 5) *P. Fraisse*: Manuel pratique de psychologie expérimentale. Paris 1956.
 - 6) *Th. Newcomb*
 - 7) *Samfonte*
 - 8) *J. Szczepański*: Elementarne pojęcia socjologii, Warszawa 1973. (Elementaj nocioj de sociologio)
 - 9) *M. Ossowska*: Podstawy nauki o moralności (Bazoj de la scienco pri moralo). Warszawa 1963.
 - 10) *Z. Zaborowski*: Stosunki międzyludzkie (La interhomaj rilatoj). Wrocław 1976.
 - 11) *T. Tyblewski*: Internacia turismo de la esperantistaro. "Scienca Revuo" 1976. n-ro 4.
- +/ Per interagado oni komprenas, ke (almenaŭ) du homoj manifestas siajn kondutojn en ĉeesto de la dua, kunkreas iujn produktojn, interkomunikiĝas.
- ++/ La esploroj ampleksas parton de la nombro de instruistoj, kiuj difinas sian psikologian memportreton kaj en ĝi ankaŭ la emociojn, sentatajn dum kontaktoj kun eksterlandanoj kaj diversaj homkategorioj.